

خطوات یا جای شیطان گذاشتن

فرق همزات شیطان با خطوات شیطان چیست؟!

پرسش

با سلام؛ «همزات» و «خطوات» در آیه سوره مبارکه مؤمنون: «وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ» و سوره بقره «...وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ»، چیست؟

پاسخ اجمالی

1. خدای متعال در آیه «قُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ»، [1] خطاب به پیامبرش می‌فرماید که از همزات و وسوسه‌های شیطان‌ها به خدا پناه ببر.

«همزات» جمع «هَمَزَه» به معنای دفع و تحریک با شدت است، همزات شیاطین و وسوسه‌های شیطان است که در قلب می‌افتد و انسان را به سوی گناه و نافرمانی می‌کشاند. در تفسیر قمی از امام علی (ع) نقل شده است: (همزات) وسوسه شیاطین است که در قلبت می‌افتد؛ یعنی بگو خدایا از وسوسه‌های شیاطین بتو پناه می‌برم، و بتو پناه می‌برم از این‌که کنار من حاضر شوند و اغوایم کنند. با توجه به این‌که واژه «شیاطین»، جمع است، شامل همه شیطان‌های آشکار و پنهان، انس و جن خواهد شد. [2]

2. «يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلالاً طَيِّباً وَ لَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ»؛ [3] ای مردم، از آن چیزهای حلال و پاکیزه که در زمین است بخورید و پای به جای پای شیطان مگذارید که دشمن آشکار شما است.

«خطوات» جمع «خطوه» فاصله میان دو پا در راه رفتن است؛ [4] یعنی گام و قدم، و خطوات شیطان؛ یعنی آثار و جاهای پای او. تابع شدن به خطوات شیطان پیروی از او و پا گذاشتن در جای پای او است. به بیان روشن‌تر، منظور پیروی از وسوسه‌های شیطان است.

تعبیر گام به گام در آیه شاید به این نکته اشاره داشته باشد که شیطان به تدریج و مرور زمان انسان را از گناهان کوچک به سوی گناهان بزرگ سوق می‌دهد.

بنابر این، تفاوت این دو واژه در این است که «همزات» تعبیر نسبتاً صریحی از وسوسه‌هایی است که از سوی شیطان به انسان القا می‌شود، و «خطوات» گرچه به معنای گام‌های شیطان است، اما پیروی از این گام‌ها تعبیری کنایی از تأثیرپذیری از وسوسه‌های شیطان خواهد بود.